

/ Ya. I. Mulyk // Globalni ta natsionalni problemy ekonomiky. – 2017. – №16. – S. 884–888.

11. Podolianchuk O. A. Sutnist protsedur oderzhannia audytorskykh dokaziv / O. A. Podolianchuk // Ekonomichnyi chasopys–XXI. – 2014. – №1–2 (2). – S. 60–63.1.

Дані про автора

Коцераба Наталія Василівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування

Вінницький торговельно–економічний інститут КНТЕУ
e-mail: nata@3198630@gmail.com

Данные об авторе

Коцераба Наталья Васильевна,

кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения

Винницкий торгово–экономический институт КНТЕУ
e-mail: nata@3198630@gmail.com

Data about the author

Kotseruba Natalya Vasyivna,

Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Department of Accounting and Taxation

Vinnitsia Trade and Economic Institute of KNTEU
e-mail: nata@3198630@gmail.com

DOI: 10.5281/zenodo.1304215
МАКАРЧУК О.В.

Економічна безпека підприємства: зовнішні фактори впливу

У статті узагальнено та систематизовано зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств в контексті виявлення економічних загроз. Проведений огляд основних загроз зовнішнього середовища економічній безпеці підприємств. Здійснено узагальнення основних джерел походження негативних зовнішніх впливів на стабільність та безпеку підприємства та підходів до їх класифікацій з метою їх виявлення та пошуку шляхів для ефективного усунення. Виявлено особливості основних механізмів регулювання зовнішніх загроз та факторів впливу на економічну безпеку підприємства на мікро– та макрорівнях. Систематизовано зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств за певними критеріями в частині виявлення економічних загроз безпеці підприємств у макроекономічному вимірі. Виокремлено критерії систематизації зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств: критерій об'єктивності, сфери виявлення факторів; критерій розташування підприємства на ринку; критерій галузевого спрямування; структурно–виробничий критерій.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, зовнішні фактори впливу, економічні загрози, систематизація.

МАКАРЧУК О.В.

Экономическая безопасность предприятия: внешние факторы влияния

В статье обобщены и систематизированы внешние факторы влияния на экономическую безопасность предприятий в контексте выявления экономических угроз. Проведен обзор основных угроз внешней среды экономической безопасности предприятий. Осуществлено обобщение основных источников происхождения негативных внешних воздействий на стабильность и безопасность предприятия и подходов к их классификации в целях их обнаружения и поиска путей для эффективного устранения. Выявлены особенности основных механизмов регулирования внешних угроз и факторов влияния на экономическую безопасность предприятия на микро– и макроуровне. Систематизированы внешние факторы влияния на экономическую безопасность предприятий по определенным критериям в части выявления экономических угроз безопасности предприятий в макроэкономическом измерении. Выделены критерии систематизации внешних факторов влияния на экономическую безопасность предприятий: критерий объективности, сферы выявления факторов; критерий расположения предприятия на рынке; критерий отраслевого направления; структурно–производственный критерий.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, внешние факторы влияния, экономические угрозы, систематизация.

Economic security of an enterprise: external factors of influence

The article generalizes and systematizes external factors of influence on economic security of enterprises in the context of identifying economic threats. An overview of the main threats to the external environment for the economic security of enterprises.

The generalization of the main sources of negative external influences on the stability and security of the enterprise and approaches to their classifications has been done in order to identify them and to find ways to effectively eliminate them. The features of the main mechanisms of regulation of external threats and factors of influence on the economic safety of the enterprise at micro and macro levels are revealed. The external factors of influence on economic safety of enterprises according to certain criteria are systematized in the part of identifying economic threats to the security of enterprises in the macroeconomic dimension. The criteria of systematization of external factors of influence on the economic security of enterprises are outlined: the criterion of objectivity, the sphere of identifying factors; criterion of location of the company on the market; criterion of branch direction; structural and production criterion.

Key words: economic safety of the enterprise, external factors of influence, economic threats, systematization.

Постановка проблеми. Ситуацію щодо взаємодії підприємств України із зовнішнім середовищем на сучасному етапі відповідне експертне середовище характеризує як складну та невизначену. Основними формуючими факторами такого становища можна вважати складність та нестійкість власне самого зовнішнього середовища; відсутність комплексного підходу до визначення стану зовнішнього середовища; відсутність уявлення щодо реального потенціалу підприємств України; відсутність регуляторних інструментів щодо запровадження вдалого зарубіжного досвіду управління підприємствами на вітчизняному ринку. Виявлення зовнішніх факторів впливу є однією з передумов до попередження виникнення економічних загроз для підприємств. Систематизація зовнішніх факторів впливу на безпеку підприємств, їх аналіз забезпечить наукове підґрунтя до виявлення та практичного усунення економічних небезпек та для створення стратегічних основ забезпечення економічної безпеки підприємств. Аналіз зовнішніх факторів впливу на безпеку підприємств, їх точне визначення дозволить зменшити негативний вплив, розробити дієві механізми забезпечення економічної безпеки підприємств з урахуванням зовнішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розробці питань щодо підтримки достатнього рівня економічної безпеки підприємства багато уваги надають вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема:

Л. Абалкін, В. Абрамов, О. Амосов, О. Ареф'єва, В. Андрійчук, О. Білорус, І. Білько, Н. Вавдюк, З. Варналій, О. Власюк, В. Воротін, Т. Васильців, Н. Гавкалова, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Горбулін, А. Гордєєв, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, З. Живко, О. Захаров, Г. Козаченко, О. Ляшенко, В. Мартинюк, В. Мунтіян, Є. Олейніков, І. Оттенко, Г. Пастернак–Таранушенко, В. Пономаренко, В. Прохорова, Я. Пушак, О. Терещенко, Ю. Ус, Н. Фідровська, В. Франчук, Н. Чебанова, О. Черняк, М. Швець, Л. Шемаєва, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Шликов, О. Шляйфер, А. Штангрет, В. Ярочкін та інші. Проблеми досягнення належного рівня забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств розглядаються у працях В. М. Андрієнко, Н. М. Богдан, С. М. Ляшенко, О. О. Молодід, І. В. Пірятинської, Т. А. Пушкар, О. В. Федосова, М. В. Чорної. Структурний склад систем економічної безпеки та факторів впливу на діяльність підприємств досліджували О. І. Барановський, І. О. Бланк, А. А. Беспалько, О. В. Васильєв, С. Б. Довбня, М. В. Мосіюк, М. І. Зубок, В. С. Рубцов, Ю. В. Чернов [1–5]. Узагальнення наукових поглядів окремих авторів з питань економічної безпеки підприємства дозволяє класифікувати впливи зовнішнього середовища за певними ознаками, здійснити їх систематизацію [6–8].

Мета статті – узагальнити та систематизувати зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств в контексті виявлення економічних загроз.

Об'єкт дослідження – зовнішнє середовище економічної безпеки підприємств. Предмет дослідження – зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств.

Для досягнення зазначеної мети сформовані такі завдання:

- узагальнити підходи щодо виявлення зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств;
- здійснити аналіз основних загроз зовнішнього середовища економічній безпеці підприємств;
- виокремити критерії систематизації зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств та систематизувати зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств за ними в частині виявлення економічних загроз безпеці підприємств у макроекономічному вимірі.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що економічна безпека підприємства зазнає впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ. За даними Інституту стратегічних досліджень зовнішніми ризиками для України у 2015–2016 рр. є:

- скорочення попиту на український експорт внаслідок уповільнення економічної активності у країнах з ринком що формується та країнах, що розвиваються, насамперед Китаю;
- ускладнення конкуренції за зовнішнє фінансування (погіршення умов запозичень) внаслідок високої ймовірності розгортання боргової кризи у периферійних країнах ЄС та її переростання в ланцюгову реакцію на локальних та міжнародних фінансових ринках;
- небезпека затягування економіки України у «воронку» згортання економіки РФ внаслідок рецесії економіки РФ в умовах санкцій та наростання її «токсичності»;
- ескалація російської агресії, що суттєво погіршує стан економіки України;
- посилення відтоку капіталу з України;
- посилення дестабілізуючого впливу платіжного балансу на стан державних фінансів та золотовалютних резервів;
- згортання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період у зв'язку з макроекономічною невизначеністю;
- зменшення рівня політичної і фінансової допомоги з боку Європейського союзу та США у

випадку гальмування структурних реформ (для динаміки фінансового рахунку) [9].

Зазначені макроекономічні ризики створюють загрози для усіх суб'єктів господарювання. Актуальним залишається питання стратегічного управління економічною безпекою, яке розглядають як сукупність специфічних процесів прийняття управлінських рішень щодо забезпечення довготермінового безпечного функціонування суб'єкта господарювання, вибору стратегії і шляхів її досягнення та оптимальне використання ресурсів, що можуть забезпечити реалізацію обраної стратегії. Науковцями зазначено, що економічну безпеку підприємства складають юридичні, виробничі відносини і організаційні зв'язки, матеріальні, кадрові, інтелектуальні та інші ресурси, що забезпечують стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток. Можна припустити, що у всіх цих складових присутній взаємозв'язок як з зовнішніми так із внутрішнім середовищем. Аналіз кожної складової дозволить виокремити низку факторів, які здійснюють вплив на формування, забезпечення економічної безпеки підприємства [10].

Доктор економічних наук, професор Н. Г. Метеленко у своєму дослідженні «Систематизація факторів впливу на економічну безпеку промислового підприємства» узагальнив класифікаційні ознаки факторів зовнішнього середовища та систематизував їх [11]. Визначено, що під впливом зовнішнього факторів змінюються ціль діяльності, виробнича база, управління підприємством, організація виробництва, праці і управління, а також відбуваються основні процеси, що забезпечують розширене відтворення капіталу (інноваційні, інвестиційні) і формуються ринкові позиції підприємства.

Джерелами негативних зовнішніх впливів на стабільність та безпеку підприємства можуть бути [12]:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів);
- збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Думку щодо необ'єктивності зовнішніх факторів підтримують й інші науковці, які стверджують, що

зовнішні загрози не залежать від діяльності підприємства, вони відносяться до факторів ризику довкілля, в якому працює підприємство. Науковці узагальнили підхід до загроз економічній безпеці підприємства від зовнішнього середовища [13]. Запропонований підхід поділяє зовнішні фактори впливу за таким критерієм як джерело їх виявлення (галузевий підхід) та місце виникнення (структурний підхід). За цими критеріями розрізняють:

1. Економічні загрози: запровадження реформ; купівельна спроможність споживачів; доступність кредитних ресурсів; податкова політика; інфляційні процеси; експортно-імпортна політика.

2. Правові загрози: організаційно-правові форми підприємницької діяльності; правові основи підприємництва; нормативно-правові акти монетарної та фіскальної політики; регулювання валютної та митної політики.

3. Ринкові загрози: захоплення нових ринків збуту; бажання споживачів; переваги конкурентів; тривалість життєвого циклу продукції.

4. Технологічні та технічні загрози: нова альтернативна техніка; рівень розвитку НТП; якісна сировина та матеріали.

5. Географічні загрози: розміщення підприємства; регіональна підприємницька політика; кліматичні умови та наявність природних ресурсів; доступність транспорту та зв'язку.

6. Соціально-культурні загрози: культурні цінності споживання; національна свідомість; охорона культурних та національних цінностей.

7. Міжнародні загрози: зацікавленість в українському ринку; міжнародні інвестиції; міжнародне торговельне право.

У частині виявлення економічних та ринкових загроз фактори впливу на економічну безпеку суб'єкта господарювання виявляються у сферах забезпечення підприємства матеріально-сировинними ресурсами – сировиною, матеріалами, деталями, напівфабрикатами; наявністю ненадійних коопераційних відносин у виробництві; у сферах забезпечення підприємства ресурсами – електроенергії, тепла, палива, води, що призводять до простоїв і нанесення збитків підприємству. Дослідники визначають найвагоміші зовнішні фактори впливу на економічну безпеку підприємств у ринкових умовах господарювання. Найбільш високою гарантією безпеки діяльності підприємства є гарантований ринок збуту продукції, її конкурентоспроможність і надійність. Відповідна ніша

на ринку, стабільні споживачі продукції, доступні ціни на товари сприяють довготерміновим угодам на поставку продукції на взаємовигідних умовах. Важливими факторами економічної безпеки в ринкових умовах є купівельна спроможність клієнтів і попит на певну продукцію. Важливою ознакою економічної безпеки є надійність внутрішніх і зовнішніх факторів виробничої діяльності підприємства, які забезпечують його стабільну роботу і гарантію поставок товарів у визначених обсягах, і строки поставки. Не менш важливе значення має достатня інформаційно-рекламна діяльність на продукцію, на її якісні та кількісні показники, дизайнське оформлення товару, його зовнішній вигляд [14, 15].

Доцільно враховувати специфіку факторів впливу різних галузей народного господарства та ситуацію на ринку цих товарів чи послуг, до яких відповідно відноситься підприємство. До прикладу, до зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку будівельних підприємств дослідники віднесли: ступінь недосконалості законодавчої бази; недостатньо розвинена правова система захисту прав інвесторів і виконання чинного законодавства; рівень оподаткування; інвестиційна привабливість регіону, держави; криза грошової і фінансово-кредитної систем; залежність економічної безпеки підприємства від економічної безпеки держави, регіону; наявність/відсутність багаторівневої концепції економічної безпеки підприємств усіх рівнів, що дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам; нестабільність економіки; недоскопальність механізмів формування економічної політики держави; скупка акцій, боргів підприємства небажаними партнерами чи підставними компаніями; процеси роздержавлення та приватизації; несприятливий інвестиційний клімат; формування нових ринкових ніш; недоброросовісна конкуренція на ринку замовлень; монополізація ринку великими будівельними підприємствами; невідповідність якості будівельних послуг європейським стандартам якості та технічно-експлуатаційній сумісності [16].

Отже, фактори зовнішнього впливу можна систематизувати за певними критеріями у макроекономічному вимірі:

За критерієм об'єктивності:

– об'єктивні (які здійснюють безпосередній вплив, зазвичай вимірюються у кількісних на вартісних показниках);

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– необ'єктивні (які зазвичай виникають без участі самого підприємства, мають хаотичний несистемний характер, важно прогнозовані та вимірювані).

За критерієм сфери виявлення факторів: економічні, правові, політичні, соціальні, культурні, географічні, технічні, енергетичні, екологічні.

За відношенням до розташування підприємства на ринку (у контексті здійснення економічної діяльності та взаємовідносин з іншими учасниками ринку, у тому числі державним та громадським секторами): глобальні/міжнародні, національні, регіональні, локальні.

За галузевим спрямуванням: фактори галузевого значення; фактори міжгалузевого значення; фактори міжнаціонального економічного впливу.

За структурно-виробничим підходом: фактори забезпечення підприємства; фактори виробничо-технологічного впливу на ринку продукції/послуг, що виготовляє підприємство; фактори попиту споживачів; фактори конкурентного середовища.

Актуальним залишається питання поділу механізмів регулювання зовнішніх загроз та факторів впливу на економічну безпеку. З позиції макrorівня можна зазначити такі основні механізми регулювання:

- нова політика реіндустріалізації, модернізація технологічного розвитку;
- формування активної експортної політики;
- збільшення частки бюджетних видатків інвестиційного спрямування,
- активізація приватизаційних процесів;
- активізація політики формування споживчого та інвестиційного попиту.

З позиції мікрорівня для підприємств як суб'єкта визначення зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку основними завданнями для усунення негативних їх впливів може бути:

- формування ефективних факторів виробництва (нового устаткування, кваліфікованої робочої сили і т. д.);
- виробництво продукції з урахуванням потреб ринку, підвищення її якості та дизайну;
- вибір надійних постачальників сировини, матеріалів, енергоносіїв;
- надійний захист власних комерційних таємниць;
- зміна, в разі необхідності, керівництва підприємства [14, 15].

Здійснений аналіз зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств, аналіз зовніш-

нього середовища, підходів до їх вивчення дав змогу зробити наступні узагальнення:

Існує чимало підходів до систематизації впливу та зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств. Узагальнення їх дало змогу виокремити їх за певними критеріями у контексті процесу виявлення загроз. Зокрема, за класифікаційними ознаками впливу факторів зовнішнього середовища розрізняють: безпосередній вплив, опосередкований, підконтрольний, неконтрольований, існуючий загальний, можливий частковий, цілеспрямований, не прогнозований. За джерелами походження негативних зовнішніх впливів: збіг об'єктивних обставин; свідомі та несвідомі дії учасників впливу. Окремо увагу заслуговує підхід за джерелами виявлення у галузі (галузевий підхід), за місцем у структурі виникнення (структурний підхід).

Проведений огляд основних загроз зовнішнього середовища економічній безпеці підприємств дає змогу поділити їх на макро- та мікро- рівні. З позиції макrorівня на сьогодні виокремлені такі загрози як:

- дестабілізуючий вплив на економіку країни, пов'язаний з проведенням АТО;
- залежність економічної безпеки підприємства від економічної безпеки держави;
- зменшення попиту на експорт української продукції;
- криза грошової і фінансово-кредитної систем;
- ризики у сфері забезпечення підприємства матеріально-сировинними ресурсами;
- відтік капіталу, у тому числі зменшення іноземних та внутрішніх інвестиційних потоків;
- залежність економіки від зовнішньої цільової допомоги відповідних фінансових утворень та ризики, пов'язані з умовами її надання;

З позиції макро- та мікро- рівнів для підприємств як суб'єкта визначення зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку запропоновано основні завдання для усунення негативних їх впливів.

Здійснено систематизацію зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств за певними критеріями в частині виявлення економічних загроз безпеці підприємств. Виокремлено наступні критерії систематизації зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств: критерій об'єктивності, сфери виявлення факторів; критерій розташування підприємства на ринку; критерій галузевого спрямування;

структурно–виробничі критерії. Запропонована систематизація зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств виглядає наступним чином:

За критерієм об'єктивності: об'єктивні (які здійснюють безпосередній вплив, зазвичай вимірюються у кількісних на вартісних показниках); необ'єктивні (які зазвичай виникають без участі самого підприємства, мають хаотичний несистемний характер, важко прогнозовані та вимірювані). За критерієм сфери виявлення факторів: економічні, правові, політичні, соціальні, культурні, географічні, технічні, енергетичні, екологічні. За відношенням до розташування підприємства на ринку (у контексті здійснення економічної діяльності та взаємовідносин з іншими учасниками ринку, у тому числі державним та громадським секторами): глобальні/міжнародні, національні, регіональні, локальні. За галузевим спрямуванням: фактори галузевого значення; фактори міжгалузевого значення; фактори міжнаціонального економічного впливу. За структурно–виробничим підходом: фактори забезпечення підприємства; фактори виробничо–технологічного впливу на ринку продукції/послуг, що виготовляє підприємство; фактори попиту споживачів; фактори конкурентного середовища.

Висновки

Ключовий вплив на фінансово–господарську діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання має зовнішнє середовище, що актуалізує необхідність його ретельного вивчення з метою розроблення механізмів завчасного розпізнавання зміни як основи формування необхідного інформаційного підґрунтя для тактичного й стратегічного управління економічною безпекою кожного підприємства. Основою такого вивчення повинно стати ретельна структуризація зовнішнього середовища та класифікація зовнішніх факторів для розроблення варіантів превентивних захисних заходів, які повинні реалізовуватися суб'єктами безпеки з метою формування безпечних умов розвитку.

Перспективи подальших розвідок можна окреслити як: удосконалення систематизації зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств; питання розробки нових та удосконалення діючих механізмів регулювання зовнішніх загроз та факторів впливу на еко-

номічну безпеку; розробка методологічної бази для визначення основних механізмів, направлених на усунення негативних впливів основних загроз зовнішнього середовища економічній безпеці підприємств; розробка питання суб'єктності щодо визначення зовнішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємств та здійснення регулюючих впливів щодо їх впливів на економічну безпеку підприємств.

Список використаних джерел

1. Андрієнко В. М. Сучасні підходи до забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств / В. М. Андрієнко // Будівельне виробництво. — 2013. — № 55. — С. 14–22.
2. Богдан Н. М. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств будівельного комплексу в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем / Н. М. Богдан // Ефективна економіка. — 2012. — № 10. — С. 18–26.
3. Льяшенко С. М. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки // С. М. Льяшенко // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 3. — С. 12–19.
4. Пушкар Т. А. Особливості економічної безпеки підприємств будівельної галузі / Т. А. Пушкар, К. С. Дяченко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. праць ХНАДУ. — 2013. — № 2 (5). — С. 134–139.
5. Федосова О. В. Визначення рівня економічної безпеки будівельного підприємства на основі економетричних моделей. / О. В. Федосова, О. О. Молодід, С. А. Теренчук // Управління розвитком складних систем. Збірник наукових праць. — 2011. — № 5. — С. 117–119.
6. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; пер. с англ.; под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. — М., 1998. — 576 с.
7. Иванов А. Экономическая безопасность предприятия / А. Иванов, В. Шлыков. — М., 1995. — 265 с.
8. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков. — СПб, 1999. — 138 с.
9. Власюк О. С. Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015–2016 рр. та механізми їх мінімізації [Електронний ресурс] / О. С. Власюк, Я. Б. Базилюк, С. В. Давиденко // Національний інститут стратегічних досліджень. — 2014. — № 56. — Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf.

10. Штангрет А.М. Управління економічною безпекою підприємства за часовими горизонтами / А. М. Штангрет, М. М. Караїм // Наукові записки (Укр. акад. друкарства). — 2016. — 1 (52). — С. 25–29.

11. Метеленко Н.Г. Систематизація факторів впливу на економічну безпеку промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н. Г. Метеленко // Ефективна економіка. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1841>.

12. Економіка підприємства: підруч. / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ, 2001. — 528 с.

13. Тищенко В. В. Загрози економічній безпеці підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Тищенко // Безпекознавство: теорія та практика. — 2014. — Режим доступу : http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teoriya_ta_praktika.

14. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізми зміцнення : моногр. / Т. Г. Васильців. — Львів: Арал, 2008. — 384 с.

15. Жихор О.Б. Економічна безпека: Навчальний посібник. / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко. — Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. — 144 с.

16. Дяченко К. Фактори зовнішнього та внутрішнього середовищ економічної безпеки будівельних підприємств [Електронний ресурс] / К. Дяченко, Т. Пушкар // Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова. — Режим доступу : <http://conf.htei.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Diachenko.pdf>.

References

1. Andriienko, V. M. (2013), Suchasni pidkhody do zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky budivelnih pidpriemstv [Modern approaches to ensuring the economic security of construction enterprises], *Budivne vyrobnytstvo*. 2013, Vol. 55: 14–22 [in Ukrainian].

2. Bohdan, N. M. (2012), Teoretychni aspekty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnogo kompleksu v protsesi vzaiemodii iz zovnishnim seredovyschem [Theoretical aspects of providing economic safety of the enterprises of the building complex in the process of interaction with the external environment], *Efektivna ekonomika*. 2012, Vol. 10: 18–26 [in Ukrainian].

3. Iliashenko, S. M. (2003), Skladovi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva i pidkhody do yikh otsinky [Components of economic security of the enterprise and approaches to their assessment], *Aktualni problemy ekonomiky*. 2003, Vol. 3: 12–19 [in Ukrainian].

4. Pushkar, T. A., Diachenko, K. S. (2013), Osoblyvosti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnoi haluzi [Features of economic security of construction industry enterprises], *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva : zb. nauk. prats KhNADU*. 2013, Vol. 2 (5): 134–139 [in Ukrainian].

5. Fedosova, O. V., Molodid, O. O., Terenchuk, S. A. (2011), Vyznachennia rivnia ekonomichnoi bezpeky budivelnogo pidpriemstva na osnovi ekonometrychnykh modelei [Determination of the level of economic security of a construction company on the basis of econometric models], *Upravlinni rozvytkom skladnykh system. Zbirnyk naukovykh prats*. 2011, Vol. 5: 117–119 [in Ukrainian].

6. Tompson, A.A., Striklend, A. Dzh. (1998), Strategicheskij menedzhment. Iskustvo razrabotki i realizacii strategii [Strategic management. The art of developing and realizing a strategy], *Nauka, Moskva, Rossijskaja Federacija* [in Russian].

7. Ivanov, A., Shlykov, V. (1995), Jekonomicheskaja bezopasnost' predpriatija [Economic security of the enterprise], *Mysl', Moskva, Rossijskaja Federacija* [in Russian].

8. Shlykov, V.V. (1999), Kompleksnoe obespechenie jekonomicheskoi bezopasnosti predpriatija [Complex maintenance of economic safety of the enterprise], *SPb, Rossijskaja Federacija* [in Russian].

9. Vlasiuk, O.S., Bazyliuk, Ya.B., Davydenko, S.V. Ryzkyk i zahrozy ekonomichnoi bezpetsi Ukrainy u 2015–2016 rr. ta mekhanizmy yikh minimizatsii [Risks and threats to economic security of Ukraine in 2015–2016 and mechanisms for their minimization], Available at : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf.

10. Shtanhret, A.M., Karaim, M.M. (2016), Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva za chasovymy horizontamy [Management of economic safety of the enterprise in the time horizons], *Naukovi zapysky (Ukr. akad. drukarstva)*. 2016, Vol. 1 (52): 25–29 [in Ukrainian].

11. Metelenko, N. H. (2014), Systematyzatsiia faktoriv vplyvu na ekonomichnu bezpeku promyslovoho pidpriemstva [Systematization of the factors influencing the economic security of an industrial enterprise], *Efektivna ekonomika*. 2014, Available at : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1841>.

12. Pokropyvnyi, S. F. (2001), *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics], KNEU, Kyiv, [in Ukrainian].

13. Tyshchenko, V.V. (2014), Zahrozy ekonomichnoi bezpetsi pidpriemstva [Threats to the economic

security of the enterprise], Bezpekoznavstvo: teoriia ta praktyka. 2014, Available at : http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika

14. Vasylytsiv, T. H. (2008), Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia [Economic Security of Ukraine's Entrepreneurship: Strategy and Strengthening Mechanisms], Aral, Lviv, [in Ukrainian].

15. Zhykhor, O. B., Kutsenko, T. M. (2013), Ekonomichna bezpeka [Economic security], KhIBS UBS NBU, Kharkiv, [in Ukrainian].

16. Diachenko, K. Pushkar, T. (2014), Faktory zovnishnoho ta vnutrishnoho seredovyshch ekonomichnoi bezpeky budivelnikh pidpriemstv [Factors of external and internal environment of economic safety of construction enterprises], Kharkivskiy natsionalnyi universytet miskoho hospodarstva im. O. M. Beketova, Available at : <http://conf.htei.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Diachenko.pdf>.

Дані про автора

Макарчук Олена Вікторівна,

аспірантка кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування Української академії друкарства
e-mail: makarchuk.o.v1991@gmail.com

Данные об авторе

Макарчук Елена Викторовна,

аспірантка кафедри фінансово-економічної безпеки, учета и налогообложения Украинской академии книгопечатания
e-mail: makarchuk.o.v1991@gmail.com

Data about the author

Elena Makarchuk,

post-graduate student of the Department of financial and economic security, accounting and auditing Ukrainian Academy of Printing
e-mail: makarchuk.o.v1991@gmail.com

УДК 338.2:339.9

DOI: 10.5281/zenodo.1304217

ЗАРІЧНА О.В.

Економічна безпека в контексті розвитку транскордонного співробітництва: проблеми та перспективи

Предмет дослідження – статтю присвячено дослідженню проблем та перспектив розвитку транскордонного співробітництва. Актуальність дослідження обумовлюється глобалізацією світового економічного простору, яка проявляється через масштабування обсягів та диверсифікацію форм міжнародної взаємодії на всіх рівнях: загальнодержавному, локальному та регіональному.

Метою написання статті є вивчення особливостей та взаємозв'язок транскордонного співробітництва з економічною безпекою України в глобалізаційних умовах.

Методологія проведення роботи – положення теорій економічного розвитку та концепцій розвитку підприємництва на основі транскордонного партнерства. Формування гіпотези, щодо дослідження економічної безпеки в контексті розвитку транскордонного співробітництва та обґрунтування пропозиції щодо посилення ролі розвитку транскордонного партнерства у забезпеченні економічного зростання та вирішення соціальних проблем.

Результати роботи – особливу увагу приділено аналізу пріоритетних напрямків використання природно-ресурсного та соціально-економічного потенціалу України в контексті співпраці із сусідніми державами. Зроблено акцент на особливостях розвитку євро регіонів, як інноваційної форми транскордонної співпраці. Запропоновано та обґрунтовано заходи, спрямовані на підвищення економічної безпеки у співпраці з прикордонними територіями. Зазначено, що відносини на міжрегіональному рівні створюють основу для розвитку двостороннього та багатостороннього співробітництва, яке повинне бути спрямоване на реалізацію ініціатив та інноваційних проектів по прикордонній торгівлі та спрощенні процедур митного оформлення для суб'єктів транскордонного співробітництва.

Висновки – головним чинником у формуванні рівня національної безпеки та, як наслідок інвестиційного клімату держави є збалансованість у поєднанні сфер інтересів учасників прикордонного співробітництва, євро регіонів та економічного потенціалу держави.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, економічна безпека, євро регіон, економічний потенціал.